

32.

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

1. CİLT

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

32.
KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI
1. CİLT

24 – 28 MAYIS 2010
İSTANBUL

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3267-1
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 147-1

YAYINA HAZIRLAYANLAR

A. Naci TOY

Dr. Haydar DÖNMEZ

Ömer TGN

Kapak ve Uygulama

Mustafa GL

Bu kitap İstanbul 2010 Avrupa Kültür Bařkenti Ajansı'nın katkılarıyla basılmıştır.

ISSN: 1017-7655

Kapak Fotoęrafı: *Cevat BAřARAN*

"Parion 2009 Yılı Kazı ve Restorasyon alışmaları"

Not : Kazı raporları, dil ve yazım açısından Klâsik Filolog Dr. Haydar Dönmez tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

Allâme
Tanıtım & Matbaacılık
Hizmetleri

ANKARA-2011

İÇİNDEKİLER

Taner KORKUT Tlos 2009 Yılı Kazı Etkinlikleri	1
Cengiz IŞIK Kaunos 2009 Çalıştay-Kazı-Araştırma-Restorasyon-Konservasyon-Onarım ve “Arkeolojik Park” Çalışmaları	17
Nurettin ÖZTÜRK, Berna KAVAZ Zeytinliada Kazısı 2009 Yılı Çalışmaları	33
Chris LIGHTFOOT, Nikos TSIVIKIS, Jane FOLEY Amorium Kazıları, 2009	47
Sevinç GÜNEL Çine-Tepecik 2009 Yılı Kazıları	69
Vecihi ÖZKAYA, Aytaç COŞKUN Körtik Tepe 2009 Yılı Kazısı	81
Vecihi ÖZKAYA, Aytaç COŞKUN Gre Abdurrahman 2009 Yılı Kazısı Başlangıç Raporu	101
Burçin ERDOĞU Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik Kazısı 2009 Yılı Çalışmaları	119
Halime HÜRYILMAZ Gökçeada-Yenibademli Höyük 2009 Yılı Kazıları	128
Elif GENÇ, Stefano VALENTINI, Anacleto D'AGOSTINO Kuriki Höyük 2009 Yılı Kazı Çalışması	142
Mustafa ŞAHİN Myndos Kazıları, 2009	154
Fede BERTI Iasos, 2009 Campaign	176
Nurettin KOÇHAN, Korkmaz MERAL, Hacer MOTOR, Ahmet Cüneydi HAS Kyzikos, 2009	188
Osman ERAVŞAR 2009 Yılı Alara Kazısı	200
Coşkun ÖZGÜNEL, Davut KAPLAN 2009 Yılı Gülpınar Kazıları (30. Yıl)	212

KYZİKOS, 2009

Nurettin KOÇHAN*
Korkmaz MERAL
Hacer MOTOR
Ahmet Cüneydi HAS

Kyzikos antik kentinde 2009 yılı kazı çalışmaları 01-31 Temmuz 2009 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir¹. Bakanlık temsilcisi olarak Kayseri Arkeoloji Müzesi'nden Gökhan Yıldız görev almıştır.

2009 yılı çalışmaları kentin üç ayrı kısmında sürdürülmüştür; Hadrianus Tapınağı'nda kazı, Karakafa Tepede sondaj ve Hytos Limanı'nda ise su altı çalışmaları yapılmıştır.

Hadrianus Tapınağı Kazı Çalışmaları

2009 yılında tapınak alanında sürdürülen çalışmalar doğu ön kısımda kuzeye, güney uzun yönde ise batıya doğru devam ettirilmiştir. Tapınağın doğu ön kısmında J1-5 açmalarından başlanmış ve kuzeye doğru L 3-6 açmalarının bir bölümüne (Çizim: 1; Resim: 3), güney uzun yönde ise 22 A-D açmalarından başlanmış ve batıya doğru 25 A-D açmalarının bir bölümüne kadar kazılmıştır (Çizim: 1; Resim: 2). Bu açmalarda önceki yıllarda olduğu gibi Orta Çağa ait aşırı tahribata uğramış kiremit ve küp mezarlar² ile yan yana yerleştirilmiş biri sağlam üç *pithos* bulunmuştur. Uzun bir yapım süreci geçiren Roma Dönemine ait tapınaktan ise daha önceki yıllarda olduğu gibi, krepis basmakları ile üst yapısına ait sade ve bezemeli mimarî parçaların yanı sıra frize işlenmiş olan insan ve hayvan figürlerinin vücutlarına ait parçalar da ele geçirilmiştir.

* Yrd. Doç.Dr. Nurettin KOÇHAN, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü 25240-Erzurum/TÜRKİYE.

Yrd. Doç. Dr. Korkmaz MERAL, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü 25240-Erzurum/TÜRKİYE.

¹ Çalışmalara başkanlığımdaki kazıya Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nden Yrd. Doç.Dr. Korkmaz Meral, Doktora öğrencisi Hacer Motor, yüksek lisans öğrencisi A. Cüneydi Has, Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Mustafa Şahin, Doç.Dr. İbrahim Hakan Mert, Dr. Derya Şahin, Arş.Gör. Serkan Gündüz, Oktay Dumankaya ile Bayern-Almanya Sualtı Arkeolojisi Birliği'nden Dr. Tobias Florian Pflöderer, Axel Georg Sabisch, M. A. Dagmar Ursula Leeb ve Marcus Their ile Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğrencileri katılmıştır. Ayrıca bu yılki kazı çalışmalarına izin veren, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne, kazımızı destekleyen, Balıkesir Valiliği'ne, Erdek Belediye Başkanlığı'na, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na, Bakanlık temsilcisi Gökhan Yıldız ve kazı ekibine teşekkür ederim.

² N. Koçhan, K. Meral, H. Motor ve F. Güneş, "Kyzikos 2006 Yılı Kazısı" 29. *Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt* (Ankara 2008) 12 vd.; N. Koçhan, K. Meral ve F. Güneş, "Kyzikos 2007 Yılı Kazıları" 30. *Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt* (Ankara 2009) 165 Resim 7, 8.

2008 yılı çalışmaları sonucunda 21D açmasında havalandırma pencerelerinin on birincisi ortaya çıkarılmıştı. 2009 yılında havalandırma pencerelerinin sayısı on üçe ulaştı. Son havalandırma penceresindeki taşın üzerine yer alan triglif, Kyzikos Hadrianus Tapınağı'nın inşasında yakınında bulunan erken bir yapıdan devşirme malzemenin getirilerek kullanıldığını göstermektedir.

2009 yılı sonu itibarıyla doğu ön kısımda kuzeye 45 m. güney uzun yönde ise batıya yaklaşık 100 m. gidilmiştir. Buna rağmen henüz güneybatı köşeye ulaşılammıştır. Tapınağın büyüklüğüyle ilgili antik yazarların söylemlerini bu ölçüler de açık bir şekilde desteklemektedir. 2010 yılı çalışmalarında özellikle bu alana ağırlık verip burada sezon sonuna kadar sonuca ulaşmak ve tapınağın güneybatı köşesini bulmak istiyoruz.

Tapınağın güney tarafındaki çalışmalar sırasında önceki yıllardaki çalışmaları³ destekleyen ve sütunlar hakkında daha sağlıklı bilgiler edinmemizi sağlayan parçalar çıkmaya devam etti. Geçen yıl sütunların üst bölüme ait olduğunu düşündüğümüz 2 m. çapa sahip tamburlardan sonra bu yıl da alt bölümüne ait olabileceğini düşündüğümüz 2 m.nin üzerinde çapa sahip tamburlar bulundu (Resim: 1).

Doğu ön tarafta varlığını bildiğimiz mermer zemin döşemesinin güney uzun kenarda da olması gerektiği düşüncesiyle, 2006 yılından itibaren güney tarafta yaptığımız çalışmalarda düzenli bir şekilde zemini bulmak amacıyla, sürekli derine inmeye çalıştık. Bu çalışmalar sonucunda 22 C açmasında zemine ulaştık (Resim: 2). 22 C açmasında ortaya çıkarılan mermer döşeme blokların 25 C açmasında bu sezon kazıyı bıraktığımız noktaya kadar devam ettiği görüldü. 2010 yılında yapılacak çalışmalarla bu alanın yapısı daha kesin verilerle ortaya konacaktır. Bu alanda bulunan mermer döşeme blokların, tapınağın ilk inşası sırasında mı, daha sonraki dönemde mi döşendikleri araştırılacaktır.

Tapınağın doğu ön kısmında mermer zemin döşemesinin kuzeye ve doğuya doğru devam ettiği önceki yıllarda saptanmıştı. 2007 ve 2008 yıllarında bu alandaki kazıda, çalışma alanını genişletmek ve doğu ön kısmın son noktasını tespit etmek için alanın güneydoğu bölümünde çalışılmıştı. 2009 yılında da aynı alanda kuzeye doğru çalışmalar devam ettirildi. Bu çalışmalar sırasında özellikle J1-2 ve K1-2 açmalarında tarım toprağı çıkmaya devam edince, L 1-2 açmaları bırakılarak L3-6 açmalarında kuzeye doğru çalışmalara devam edildi.

2008 kazı sezonunda tapınağın doğu tarafında J 3, 4 ve K 3, 4 açmalarında Cumhuriyet Dönemine ait 3.30 m. çapında, 2.50 m. derinliğinde bir kireç kuyusu tespit edilmişti. Bu kuyunun güney tarafında, J 2-4 açmalarında ve kuyuya 2.00 m. kala başlayan yanık alan saptanmıştı (Resim: 4). Bu sezon çalışmaları sırasında bahsi geçen yanık

³ N. Koçhan, K. Meral, "Kyzikos 2008" 31. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2. Cilt* (Ankara 2010) 52, Resim 3.

alanın kuyunun çevresini tamamen kapladığı görüldü. Yanık alanın boyutları dikkate alındığında tahribatin çok büyük boyutlu olduğu, kireç yapımı sırasında yakılan ateş nedeniyle kuyunun duvarlarında kullanılan mermer parçalarının, yıllar sonra yerinden alınırken bile parçalandığı görüldü.

Doğu yöndeki çalışmalar sırasında da üst yapıya ait mimarî parçaların yanı sıra alımlığa işlenmiş bazı figürlerin gövdelerine ait parçalar da ele geçirildi. Bu dönem doğu ön tarafta yapılan çalışmalarda tam olmasa da sütun kaideleri hakkında önceki yıllarda bulunan örneklerle kıyasla daha fazla bilgi edinebileceğimiz iki parça bulundu (Resim: 5). Bu parçalardan hareketle sütun kaidelerinin tipleri tespit edilmeye çalışıldı. Özellikle bu örnek yardımıyla Kyzikos Hadrianus Tapınağı'nda Attika-İon tipi sütun altlıklarının kullanıldığını söylemek mümkündür⁴.

Tapınakta, aşınmış ve çok küçük parçalara bölünmüş olmaları nedeniyle boyutları hakkında kesin bir yargıya varamadığımız üst yapıya ait mimarî bezeme parçaları ele geçirilmiştir. Bu dönem çalışmalarında bulunan örneklerden biri tapınağın konsollu *geison* kısmına ait olduğunu düşündüğümüz eserdir (Resim: 6). Üzerine işlenen ters düz palmet bezemesi, altındaki yumurta ve inci boncuk dizisi ile akantus yaprağının işlendiği dışa çıkıntılı bu parça ile tapınağın doğu ön tarafında bulunan üzerinde açık ve kapalı palmetin işlendiği, çörtenin yer aldığı sima parçası (Resim: 7) boyutlarıyla dikkat çekmektedir.

Mimarî bezeme parçalarının yanı sıra, frize işlenmiş çok sayıda insan ve hayvan figürlerine ait parçalar da ele geçirilmiştir (Resim: 8- 9). 2006-2008 kazı dönemlerinde ortaya çıkarılan figürlerdeki, miğfer, kılıç ve kalkan gibi parçalardan hareketle frizde savaş sahnesinin işlendiğini söylemiştik. 2009 kazı döneminde çıkan parçalarda bunu desteklemektedir.

Karakafa Tepe Sondajı

27-31 Temmuz 2009 tarihlerinde kentin doğu tarafında, Bandırma Körfezi'ne yakın bir alanda Aşağıyapıcı yolunun batı tarafında bulunan Karakafa Tepe'de sondaj çalışması yapılmıştır. 3x3 m. ölçülerinde açılan sondajda -2.00 m. derine inilmiştir. Tarım toprağından itibaren kum kaplı zemine inilinceye kadar tabakalanmanın olmadığı görülmüş ve karışık hâlde seramik parçaları tespit edilmiştir (Resim: 10). Özellikle kum tabakasının hemen öncesi kısım yoğun seramik buluntusuyla dikkati çekmektedir. Çalışma sonucu bu alanda bir yerleşimin varlığını gösteren tabakalaşmaya rastlanmaması ve yoğun biçimde bulunan ve etütlük olarak bile değerlendirilemeyecek kadar küçük parçalara ayrılmış olan seramikler kentteki seramik işliklerinin burayı çöplük olarak

⁴ S. Saltuk, Arkeoloji Sözlüğü (1993) 85, L.XIX

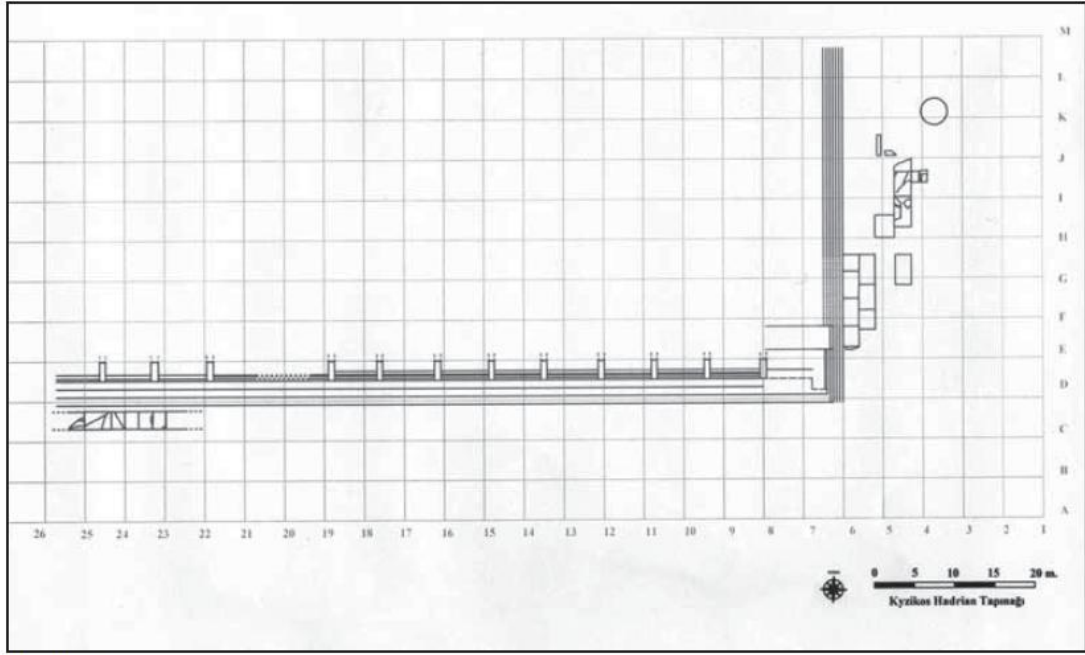
kullanmış olabileceklerini akla getirmektedir. Açmada unguentarium, kandil ve pişmiş toprak figürinlere ait parçalar bulunmuştur (Resim: 11-12).

Sualtı Çalışmalar

2008 yılında yapılan kısa süreli çalışmalardan sonra, bu sezon Hytos Limanında (Resim: 13) 06-13 Temmuz 2009 tarihlerinde Prof. Dr. Mustafa Şahin yönetimindeki Bursa Uludağ Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü elemanları tarafından yapılan daha kapsamlı çalışmalarda mendireğin son durumu tespit edilmeye çalışıldı. En geniş yeri 13 m. olan, 84 m. uzunluğundaki antik Hytos Limanı'nın mendireğinin yapımında 1 m. den 2.5. m. ye varan uzunluklarda blok taşların kullanıldığı anlaşılmıştır (Resim: 14).

*Total Station*la yapılan ölçüm çalışmalarında liman mendireği ve çevresinde 238 adet blok taş tespit edilmiştir. Bu blok taşların büyük çoğunluğu 1-2.5 m. uzunluğunda dörtgen formdadır. Bu blok taşlar kenetlerle birbirlerine bağlanmıştır. Bloklar arasında dolgu malzemesi olarak da “Roma harcı” kullanılmıştır. Ayrıca çalışmalar sırasında bir de taş çapa tespit edilmiştir (Resim: 15).

Hytos Limanı'nın yapımında kullanılan malzeme, yapım tekniği ve Kyzikos antik kentinin tarihî ışığında liman mendireğinin M.S. 1-2. yüzyıl, özellikle Hadrianus Döneminde yoğun olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Antik çağda Ege ve Karadeniz arasında deniz ticaret ağının en önemli liman kentlerinden biri olduğu düşünülen Kyzikos antik kenti Hytos Limanı'nın sadece Antik Çağda değil, Ortaçağda ve Osmanlı Döneminde de kullanıldığı düşünülmektedir. Ancak bilimsel bir sonuca varabilmek ve liman kullanımına dair kesin tarihlemenin yapılabilmesi için sondaj çalışmalarının yapılarak liman bölgesindeki dolgu tabakasının altında kalan verilere ulaşılması gerekmektedir.

Çizim: 1

Resim: 1

Resim: 2

Resim: 3

Resim: 4

Resim: 5

Resim: 6

Resim: 7

Resim: 8

Resim: 9

Resim: 10

Resim: 11

Resim: 12

Resim: 13

Resim: 14

Resim: 15